

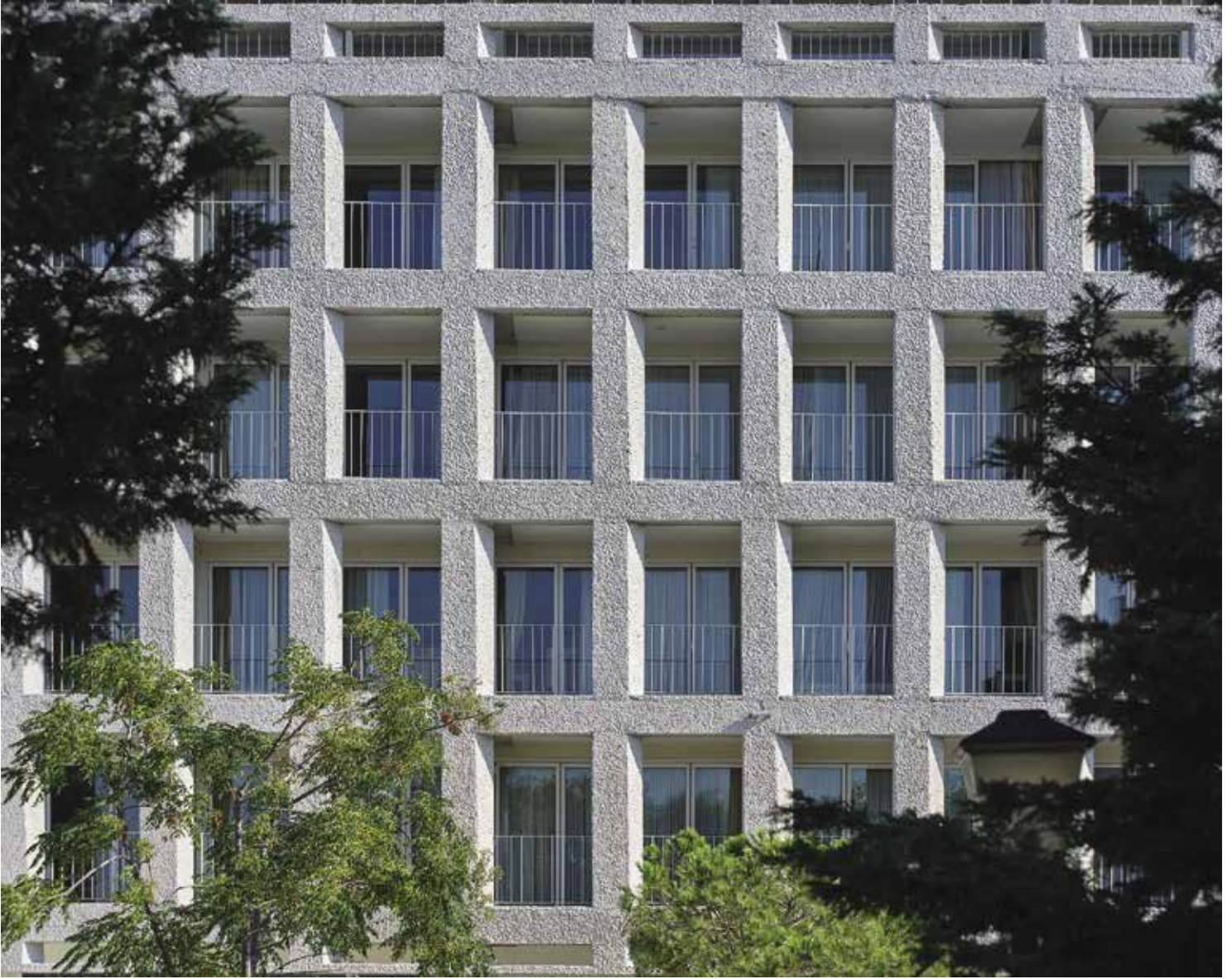
Üç Gerilim Hattında Bir Cambaz: Çanakkale Gazi Evi ve Rehabilitasyon Merkezi

Betonarme sistemini dürüstçe dışavuran bir yapı... Bunu üç farklı alanda gerçekleştiriyor: Birincisi, betonarme taşıyıcı sistemi dış mekanda görünür kılınıyor. İkinci görünürlük zemin kaplamalarında kendini gösteriyor; odalarda ve balkonlarda ince agreganın betonla karıldığı bir yerinde dökme mozaik uygulaması tercih ediliyor. Aynı zemin tercihi, giriş meydanındaki taraklı beton yüzey aracılığıyla dış mekana da uzanıyor. Sonuncu olarak, bir tür dış iskelet gibi yapıyı Boğaz'a bakan iki cephesi boyunca kuşatan betonarme ızgara. Yapının önemli bir mesajı var: Bugünün dünyasında beton gerçekliğinden korkmak gerekmez.

Ali Derya Dostoğlu ■ Yalın Mimarlık'ın 2020 senesinde tamamladığı Çanakkale Gazi Evi ve Rehabilitasyon Merkezi'nin, malzemenin farklı suretlerle karşımıza çıktığı bir tür beton repertuarı olduğu hemen ilk bakışta söylenebilir. Ancak silüet etkisinden başlayan, taşıyıcı sistem ve malzeme tercihlerine kadar devam eden beton hakimiyetiyle, sözü edilen suretlere yakından bakmadan önce, biraz da yapıyı tanımakta fayda var. Bu sayede, tasarımıdaki beton yöneliminin gerekçelerini anlamak da mümkün olabilir.

Çanakkale Gazi Evi ve Rehabilitasyon Merkezi, Çanakkale Boğazı'na bakan, elmas biçimli bir parselde konumlanıyor. Parselin iki kenarı, kıyı şeridini takip eden caddeye, iki kenarıysa komşu parsellere paralel şekilde açılıyor. Yapının kendisi de, parselin geometrisine uygun olarak elmas biçiminde. Silüet açısından değerlendirildiğinde, Gazi Evi'nin komşu olduğu yapıların yüksekliğini ve kat adetlerini tuttuğunu, içinde yer aldığı yapı adasının köşesini, çevreyle uyumlu bir biçimde doldurduğunu söylemek mümkün. İzgara biçimindeki cephe kabuğunun,

Fotoğraflar: Egemen Karakaya

komşu yapılardaki yataylık ve düşeyliklerle kurduğu ilişki, sözkonusu uyumu daha da belirgin hale getiriyor.

Yapının plan şeması, oldukça basit bir prensibe dayanıyor: Bütün servis birimleri komşu parsellere bakan kenarlara paralel tutulurken, konuk odaları ile lobi ve lokanta boğaza bakan kenarlara yerleştiriliyor. Servis edilen alanlar ile servis alanları arasında kalan boşluk ise katları birbirine bağlayan ve gün ışığının içeri alınmasını sağlayan bir atrium olarak değerlendiriliyor.

Kesite bakıldığında, zemin kat ve çatı katında cephenin geriye çekildiği, bu sayede lobi ile lokantanın bahçe ve onun üzerinden denizle ilişkilenen yarı açık mekanlarla desteklendiği görülüyor. Ayrıca, yukarıda da bahsi geçen, kendisi de elmas biçimli atriumun, servis birimleri tarafına yerleştirilmiş bir merdiven sayesinde, katlar arasındaki sirkülasyonu da sağladığı okunabiliyor. Sözkonusu merdivenle atriumun çevresini saran demir

korkuluk ve dikmeler, kesitteki düşeylik hissini daha da vurgulu hale getiriyor.

Yerleşim kararı, plan şeması ve kesit üzerinden genel bir değerlendirme

yapıldığına göre, sıra yazının başında sözü geçen beton suretlerinin incelenmesinde...

İlk olarak, yapının taşıyıcı sisteminin betonarme karkas olarak kurgulandığı

söylenmeli. Servis birimlerini saran perde duvarlar, elmas biçimli yapının iki kenarını tutarken; Boğaz'a bakan iki kol, dışarıda dairesel kesitli, içerideyse kare kesitli kolonlarla taşıyor. Odalara ait balkonlar, kesitte de görüleceği gibi dairesel kesitli kolonlar üzerinden taşınarak çıkmaya başlıyor. Aynı şekilde, atriumu çevreleyen ve odaları birbirine bağlayan koridor da iç boşluğa doğru konsollaşılıyor. Çıkma ve konsollar sayesinde genişleyen alan gözetildiğinde, betonarme strüktürün yapıda ekonomik bir şekilde kullanıldığını söylemek mümkün.

Elbette strüktürü yalnızca taşıyıcılık işlevi bakımından ele almak, sözü edilen suret değerlendirmesi açısından yetersiz kalacak. Öyle ki, Gazi Evi'nde betonarme taşıyıcı sistem yer yer açıkta bırakılarak dekorasyonun bir parçası haline geliyor. Odalarda, doğramanın iç tarafında, yalnızca tozumsuzluk uygulamasına tabi tutularak brüt olarak kullanılan dairesel kesitli kolonlarla bu kolonları birbirine bağlayan kirişler, iç ve dış mekan arasında bir tür eşik işlevi görüyor. Odalara ait balkonlar, tavanda okutulan kirişler sayesinde mekansal olarak sınırlandırılırken; çatı katında, sözkonusu uygulama sayesinde, cephedeki düşey ızgaranın yatayda da devam ettirilmesi olanaklı kılınıyor.

Açıkta bırakılan betonarme taşıyıcı sistem dışındaki bir diğer beton suretiyse, zemin kaplamalarında kendini gösteriyor. Odalarda ve balkonlarda küçük ölçekli agregaların betonla karıldığı bir yerinde dökme mozaik uygulaması tercih edilirken, atrium tabanı ve çatı katındaki balkondaysa iri mermer parçaların serpiştirildiği bir paledyen zemin kaplaması kullanılıyor. Sözkonusu beton zemin tercihi, giriş meydanındaki taraklı beton satih vasıtasıyla dış mekana da uzanıyor.

Yapıdaki beton suretleri arasında en öne çıkanı ise, bir tür dış iskelet, yahut geçiş, boşluklu bir kabuk gibi yapıyı Boğaz'a bakan iki cephesi boyunca kuşatan betonarme ızgara. Birazdan daha detaylı incelenecek olan pürüzlü dokusunun daha da belirginleştirdiği bir masifliğe sahip olan bu betonarme kabuğun, alışlagelenin dışında, taşıyıcı sistemden bağımsız, askıda bir cephe sistemi olarak kullanılması, bina cephesinde kendine has bir gerilim yaratıyor. Nitekim burada, taşıyıcılık, ağırlık, geçirimsizlik gibi niteliklere sahip olması beklenen bir malzemeyle yapı sistemini, uçucu, hafif ve geçişken şekilde kullandıklarına tanık oluyoruz. Üstelik, betonarme kabuğun "takılı olduğu" kat hizalarının dışına taşırılmasının (üstte balkon korkuluğu, altta ise güneş kırıcı

olarak), sözü edilen gerilimi daha da vurgulu hale getirdiği ortada.

Kabuğun cephe düzleminde yarattığı gerilimin plan düzleminde de bir karşılığı var. Öyle ki kabuk, gerek taşıyıcılık, gerekse dekoratiflik gibi cepheye atfedilebilecek nitelikleri kendi bünyesinde toplayarak, daha doğrusu topluyormuş gibi yaparak, oda-balkon ayrımını "özgürleştiriyor". Geriye yalnızca şeffaf (üstelik katlanarak kenarda toplanabilen) bir çerper kalıyor. Böylece, bir açıdan nerenin içerisi, nereninse dışarı olduğundan emin olmanın güçleştiği bir gerilim hattı, başka bir açıdan konukların gerek manzaradan gerekse temiz havadan yararlanmalarına imkan verecek bir mekan kurgusu ortaya çıkmış oluyor.

Geçişken nitelikteki kabuğa daha detaylı bakıldığında, yapının Boğaz'a bakan iki kenarı üzerindeki köşe noktalarına denk gelenler hariç, odaların her biri için iki cephe boşluğu ayrıldığı görülüyor. Zaten kabuk da bu boşlukların birleşiminden meydana gelen düzenli bir ızgara görünümünde. Kontrolsüz batı ışığından kaynaklanabilecek olumsuz etkiyse, boşluk kenarlarındaki pahlar sayesinde kırılmaya çalışılıyor. Kabuğun pahlanmış, düzenli bir ızgaradan oluşan kontrollü geometrisiyle,

yüzeyindeki, düşen gölgeleri sayesinde iyice belirginleşen pürüzlerin rastlantısallığı arasında, cephe ve planın dışında, bu kez de bir yapı bileşeni ölçüğünde, üçüncü bir gerilim hattı oluşuyor. Bir yanda rasyonel, “kentli” bir ızgara, diğer yandaysa düzensiz, “vernaküler” pürüzleri... Pürüzler betonarme ızgaranın çekişlenmesiyle, el işçiliği yardımıyla elde edilmiş. Zaten düzensizlikleri, vernakülerlikleri de bu kendine has yapım yönteminden ileri geliyor. Sözkonusu yapım yöntemi sayesinde, mimarın

ifadesiyle “kaba yapı” seviyesindeki bir uygulama, Gazi Evi cephesinin dekoratif son katmanına dönüşüyor.

Betonun farklı suretlere bürünerek sarmaladığı Çanakkale Gazi Evi ve Rehabilitasyon Merkezi, yazının başında da ifade edildiği gibi, bu suretleri harmanlayarak kendisini bir beton repertuarına dönüştürüyor. Özellikle de betonarme kabuk bünyesinde somutlaşan gerilim hatlarında bir cambaz misali kurduğu denge ise, yapının cepheyi,

planı (iç-dış mekan ilişkisi üzerinden) ve kesinlikle rastlantısallık arasındaki ilişkiyi sorunsallaştırabilmesini sağlıyor. Bu örnekte de görülebileceği gibi, bazen tek bir malzeme ve cephe kararı, birçok tartışma سطحının kapısını da önümüzde açıyor.

■ *Ali Derya Dostoğlu, Per Se Mimarlık; İstanbul Teknik Üniversitesi, Doktora Araştırmacısı.*

Fotoğraflar: Egemen Karakaya

Konum: **Çanakkale, Türkiye**
Yapım Tarihi: **2020**
Proje Alanı: **5.737 m²**
İşveren: **T.C. Çanakkale İl Özel İdaresi**
Mimarlar: **Yalın Mimarlık**
Proje Ekibi: **Ömer Selçuk Baz, Firdevs Ermiş, Ece Özdür, Atakan Koca, Pelin Yıldız**
Statik: **Aycan Balaban**
Elektrik: **Kürşat Nazlı**
Mekanik: **Mehmet Yılmaz**
Danışman: **Hüseyin Arslan**
Fotoğraflar: **Egemen Karakaya**

